

5 - MA'RUZA

TEKISLIK. TEKISLIKNI CHIZMADA BERILISHI. UMUMIY VA XUSUSIY VAZIYATDAGI TEKISLIKLAR. TEKISLIKNING BOSH CHIZIQLARI.

Reja

- 5.1 Tekislikning berilish usullari
- 5.2 Xususiyl vaziyatdagi tekisliklar
- 5.3 Umumiy vaziyatdagi tekisliklar
- 5.4 To'g'ri chiziq va nuqtaning tekislikka tegishliligi

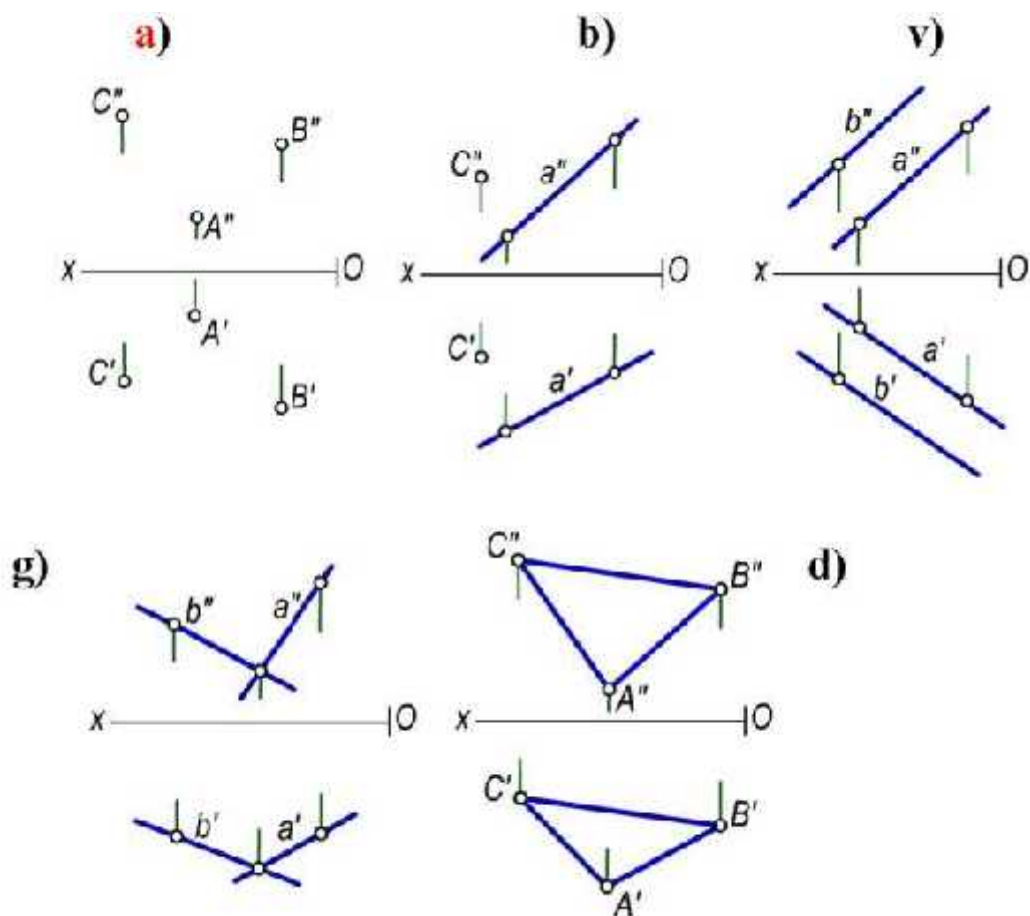
Adabiyotlar: A1; A5; Q1; Q2; Q6; Q7; Q9.

Tayanch so'z va iboralar: *tekislik, ortogonal, nuqta, iz, masofa, proyeksiya, frontal, profil, gorizontal.*

5.1 Tekislikning berilish usullari

Tekislik birinchi tartibli sirt hisoblanadi. Chunki u birinchi darajali algebraik tenglama bilan ifodalanadi. Fazodagi tekislik chizmada quyidagicha beriladi:

- a) bir to'g'ri chiziqda yotmagan uch nuqta bilan;
- b) to'g'ri chiziq va bu chiziqda yotmagan bir nuqta bilan;
- v) ikkita parallel to'g'ri chiziqlar bilan;
- g) ikkita kesishuvchi to'g'ri chiziqlar bilan;
- d) geometrik figuralar bilan.

5.2. Xususiy vaziyatdagi tekisliklar

Berilgan tekislik proeksiya tekisliklaridan birortasiga paralel yoki perpendikulyar balsa, bunday tekislik **xususiy vaziyatdagi tekislik** deyiladi.

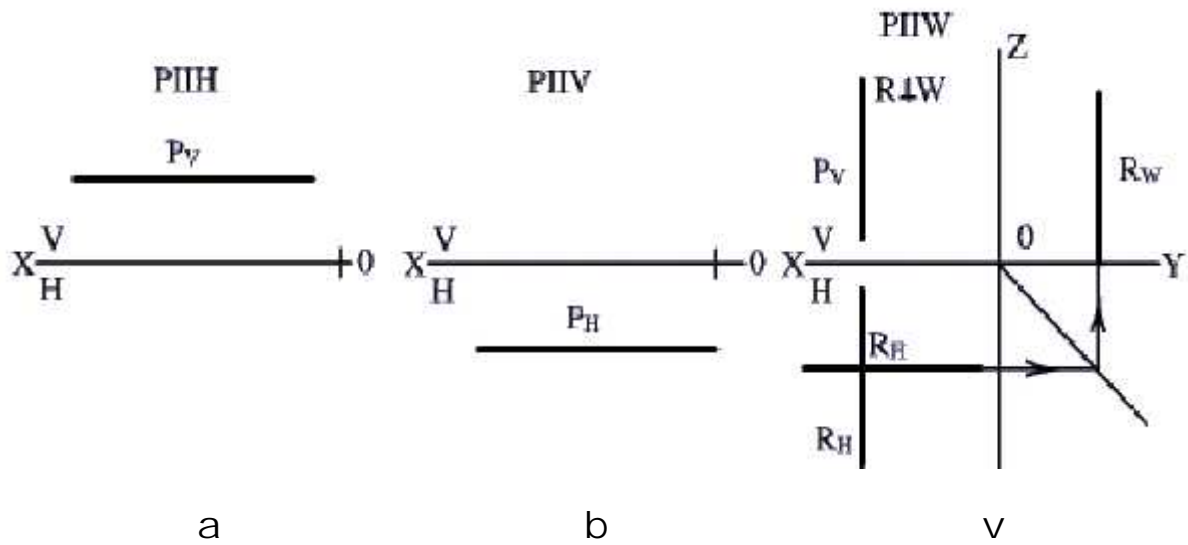
Proeksiya tekisliklardan birortasiga paralel bulgan tekislik **satx tekisligi** deyiladi.

Tekislik gorizontal proeksiya tekisligiga paralel balsa, gorizontal tekislik deyiladi (1-a shakl)

Tekislik frontal proeksiya tekisligiga paralel balsa, frontal tekislik deyiladi (1-b shakl)

Tekislik profil proeksiya tekisligiga paralel balsa, profil tekislik deyiladi (1-v shakl)

Berilgan tekislik proeksiya tekisliklaridan birortasiga perpendikulyar balsa **proeksiyalovchi tekislik** deyiladi.

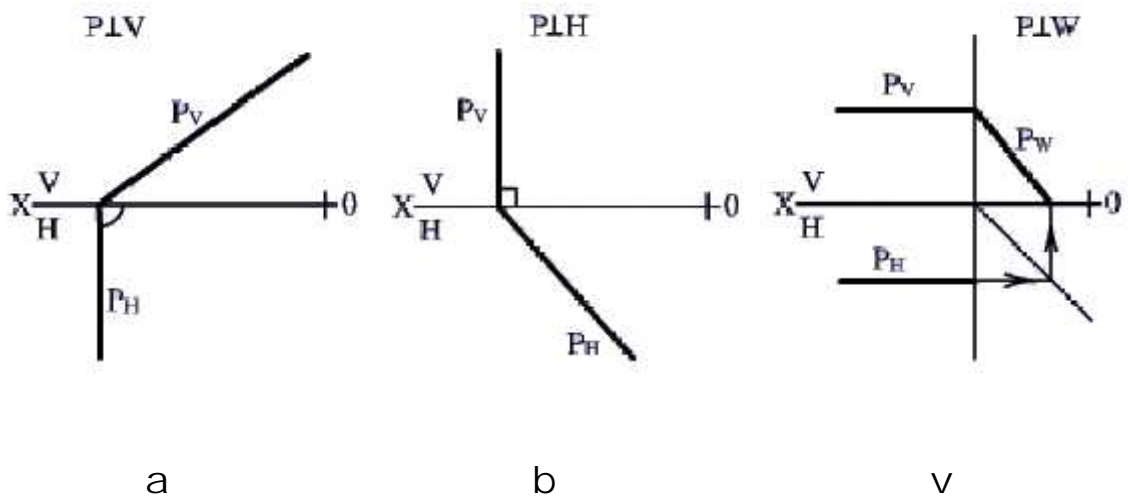

5.1 shakl

Frontal proeksiya tekisligiga perpendikulyar tekislik frontal proeksiyalovchi tekislik deyiladi (2-a shakl)

Gorizontaal proeksiya tekisligiga perpendikulyar tekislik gorizontaal proeksiyalovchi tekislik deyiladi (2-b shakl)

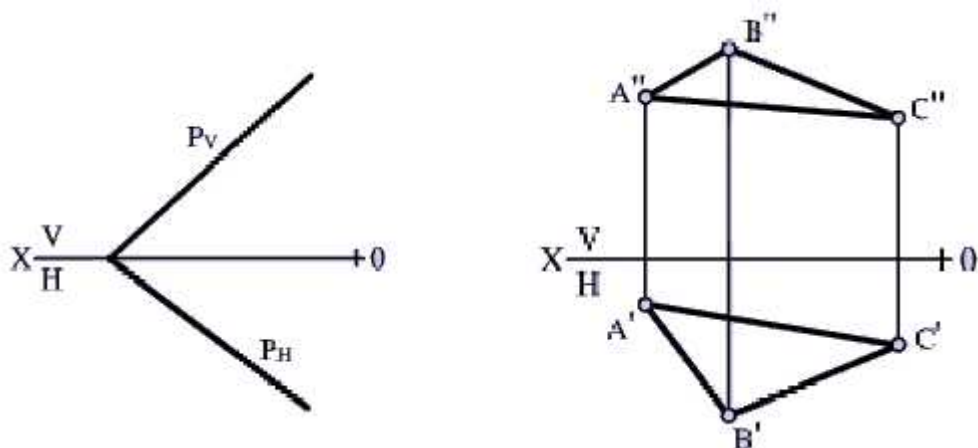
Profil proeksiya tekisligiga perpendikulyar tekislik profil proeksiyalovchi tekislik deyiladi (2-v shakl)

5.2 shakl

5.3. Umumiy vaziyatdagi tekisliklar

Tekislik proeksiya tekisliklariga parallel yoki perpendikulyar bulmasa, umumiy vaziyatdagi tekislik deyiladi (3 shakl), ya'ni tekislik proeksiya tekisliklarga nisbatan og'ma xolatda joylashgan buladi.

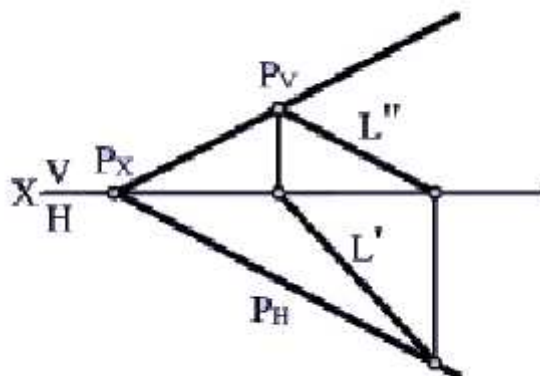

5.3 shakl

5.4 To'g'ri chiziq va nuqtaning tekislikka tegishliligi

Tugri chiziq tekislikga tegishli bulsa, y shu tekislikga tegishli kamida ikkita nuqta orkali utadi. Bunday ikkita nuqtalar tekislikning istalgan joyidan olinishi mumkin (4 a-b shakl).

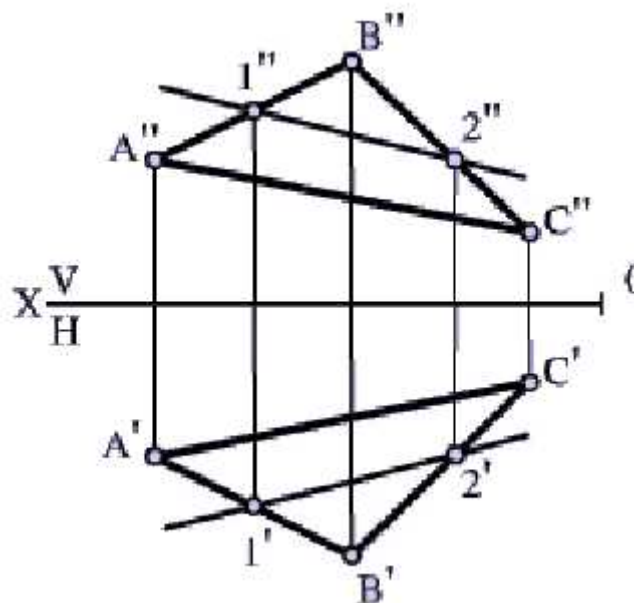
$L \in P$

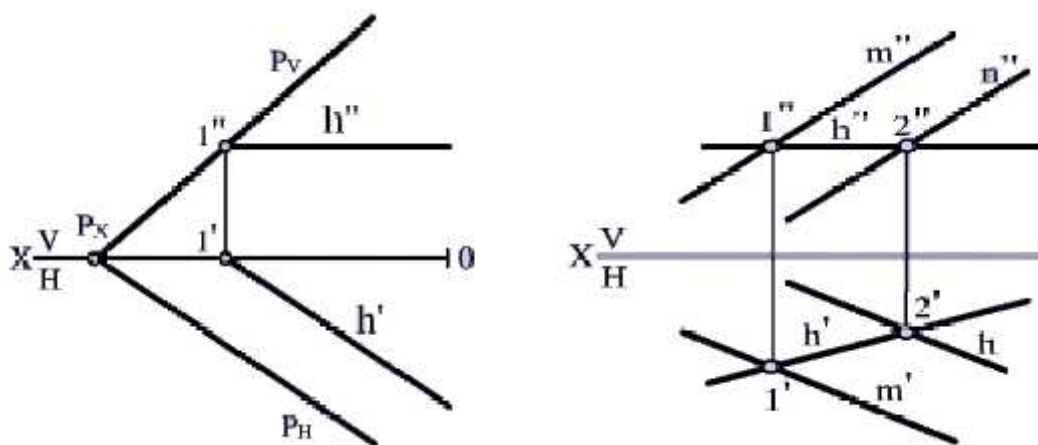
5.4 shakl - a

$(1,2) \in \Delta ABC$

5.4 shakl - b

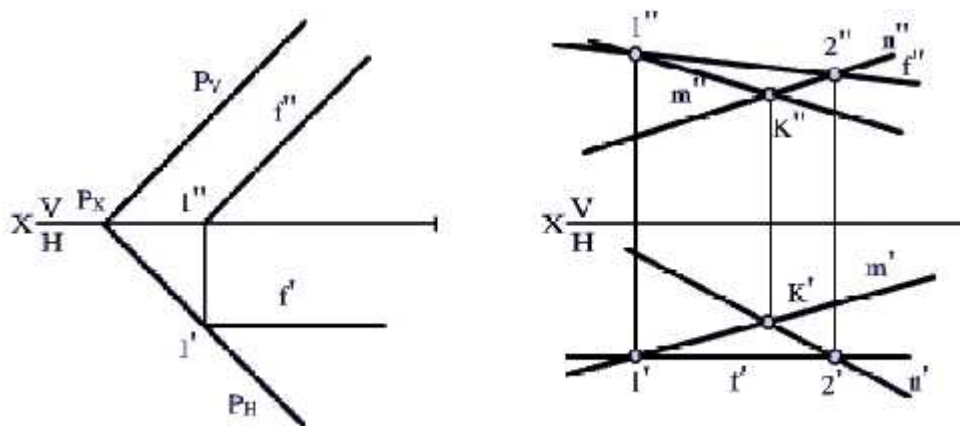

Berilgan tekislikka tegishli va gorizontal proeksiya tekisligiga parallel to'g'ri chiziq gorizontal chiziq deyiladi (5 shakl) va **h** harfi bilan belgilanadi.

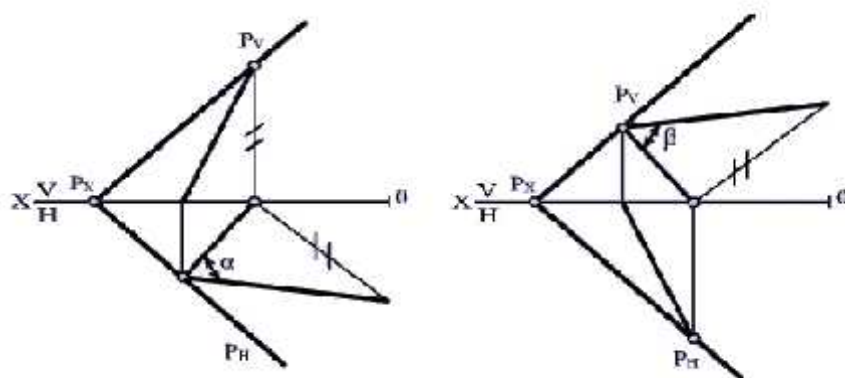
5.5 shakl

Berilgan tekislikga tegishli va frontal proeksiya tekisligiga parallel tugri chizik frontal tugri chizik deyiladi (6 shakl) va f xarfi bilan belgilanadi.

5.6 shakl

Berilgan tekislikning proeksiya tekisliklari bilan xosil kilgan eng katta burchagini kursatuvchi chizik tekislikning eng katta og'ma chizigi deyiladi (7 shakl)

5.7 shakl